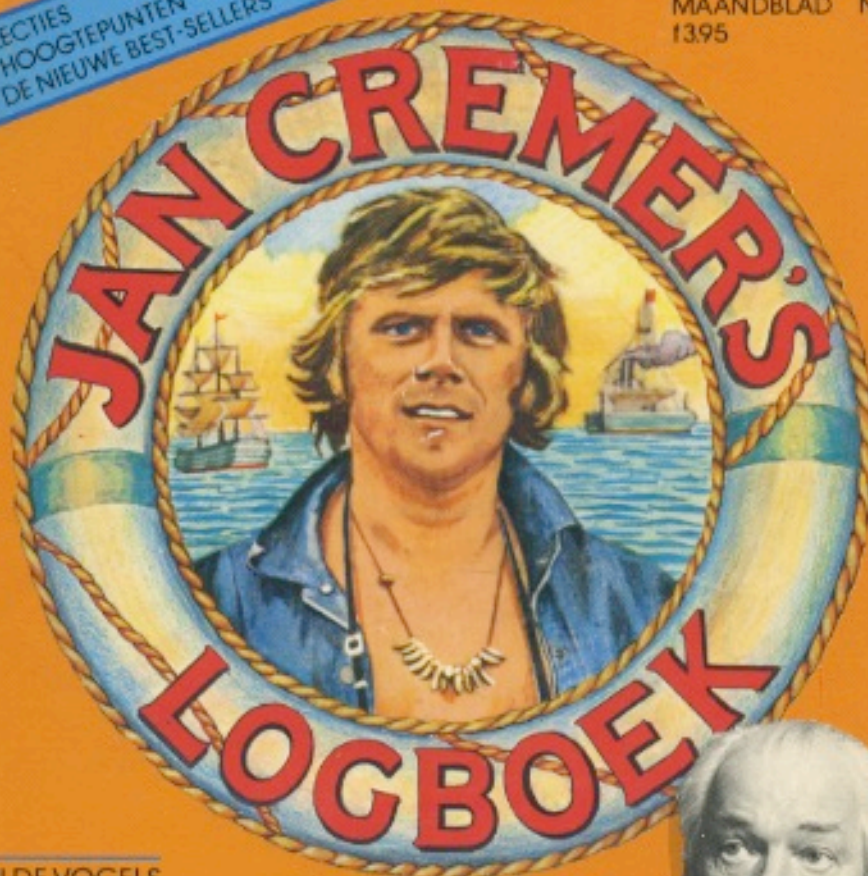

BOEK MAGAZINE

SELECTIES
EN HOOGTEPUNTEN
UIT DE NIEUWE BEST-SELLERS

MAANDBLAD NR. 4
13,95

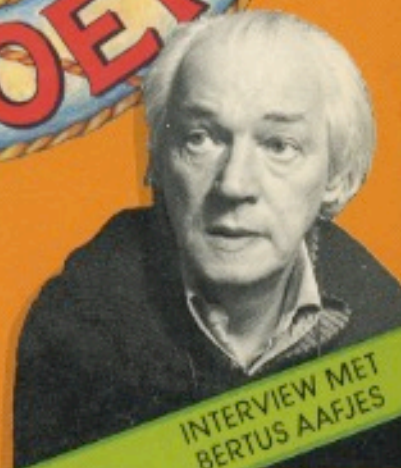
WILDE VOGELS

DE SLEUTEL IS GEBROKEN (JORDACHES 2)
Irwin Shaw

TOEN JE NOG OP STRAAT KON SPELEN
Prenten van Cornelis Jetses

ALIAS RASPOETIN

WAARHEID EN LEUGEN IN HET VERZET
Mathieu Smedts

INTERVIEW MET
BERTUS AAFJES

BERTUS AAFJES

Een interview met speciaal aan Boek Magazine
afgestane, nog nooit gepubliceerde verzen.

Toen wij – fotograaf Ton Nelissen en ik – terugreden van Swolgen naar Amsterdam, moest ik denken aan wat Herman Hofhuizen in 1964 over Bertus Aafjes heeft geschreven in De Tijd. Ongeveer dit: 'Van een ontmoeting met de dichter Bertus Aafjes houdt men een herinnering over als van een ontmoeting met de poëzie zelf. Men spreekt met hem over de gewone dingen van het dagelijks leven en constateert dan achteraf met enige verbazing dat men ze ziet in een nieuw licht. En dat komt dan niet eens, omdat hij zoveel opzienbarends heeft mee te delen, maar eerder omdat hij de dingen een andere gestalte geeft. Hij raakt ze aan met zijn woorden en zij beginnen te glanzen. Bertus Aafjes heeft iets van een tovenaars. En mijn volgende gedachte was: 'Mijn schrijfmachientje is te klein om hem gestalte te geven'. Want hij had het die middag weer ge-

daan. Traag sprekend, traag bewegend in zijn werkkamer waar het altijd een rommel is, omdat de eigenaar van al de dode dingen het onbelangrijk vindt waar ze liggen en staan; soms minutenlang zwijgend in voelend-denken tot hij uit zijn immense woordschat waaruit zulke prachtige lyriek is voortgekomen, de stukjes bij elkaar heeft gezocht die een vraag moeten beantwoorden.

En nu denk ik: 'Als ik zo letterlijk mogelijk alles neerschrijf wat hij zei, klinkt er misschien iets dóór van de betovering. Gelukkig, ik heb althans een paar van zijn verzen die hij niet meer wil publiceren, uit de kachel kunnen redden'. In die verzen zit zijn betovering nog altijd. Voor mij, bij voorbeeld, zal de zee nooit meer dezelfde zijn, omdat Aafjes de dialoog tussen De Zee en Het Duin schreef, die u elders op deze pagina's aantreft.

J.B.

JB: Ik heb Poes, je vrouw, een paar keer aan de lijn gehad en je hebt mij dat briefje geschreven, maar wat is er in oktober precies met je gebeurd?

BA: Ja... Poes werd zestig op vier oktober – Franciscus hè, – en dierendag. We waren naar Eibergen gegaan om het daar te vieren met onze dochters en schoonzons en ons kleinkind. Toe we zaten te praten, kreeg ik ineens een pijn, een hele erge. Het zat er natuurlijk in. Ik rookte in die tijd zo'n vijftig, zestig sigaretten per dag. Ik raakte bijna buiten bewustzijn van de pijn. Een van mijn schoonzons belde de dokter op en die zag het meteen, en ik moet je zeggen: ze hebben het daar in Eibergen voor elkaar. Ze kwamen onmiddellijk met een ambulance en voor ik het wist, lag ik erin. Binnen de kortste keren lag ik op alle mogelijke manieren aan een kastje, een monitor noemen ze dat. Dat is raar, hoor, overal aan je lijf draden die naar dat kastje lopen. En je ziet eigenlijk alleen je eigen hart op dat kastje, een soort schimmetje dat almaar heen en weer rent. Ik moest steeds aan Tom Poes denken in het Donkere Bomenwoud. Weet je, het is gek, je hebt eigenlijk maar één angst, nou ja, *ik* had één angst: dat een of andere gek binnen zou komen en zo'n draadje zou losnijden.

Het was allemaal wel even wennen, hoor. Je gaat eens verliggen en dan gaat er meteen groot alarm. Net een komische film. Drie, vier verpleegsters komen dan binnenstormen. Ik wist de eerste keer niet wat me overkwam. Maar ze kijken dan even. 'O, hij heeft bewogen,' zeggen ze gewoon en gaan weer weg. Maar je schrikt je rot.

Als je daarover wil schrijven, moet je wel zeggen dat ze engelachtig waren. En

zet er dan ook bij dat het een veel voorkomende ziekte is en dat de mensen zich er veel te druk over maken. Ik geloof dat er maar twintig procent doodgaat, en als je er bovenop komt, moet je je gewoon aan de spelregels houden. Dan ben je veel minder kwetsbaar dan mensen die het nooit hebben gehad. Achteraf gezien heb ik er gewoon om gevraagd, hè. Ik zat almaar daar aan dat tafeltje te werken. Ik bewoog niet en rookte veel te veel. De dokter zegt dat zeven of acht sigaretten niet zo erg is, maar als je een zware roker bent, kun je het daarbij niet laten. Descartes was het, geloof ik, die zei: 'Cogito, ergo sum' – ik denk, dus ik ben. Maar voor mij was het meer 'Fumo, ergo sum'. Ik had het gevoel dat, als ik niet rookte, mijn hele leven weg zou zijn.

JB: Er is al een hele tijd niets nieuws van je verschenen. Heb je tijdens je ziekte niets gedaan?

BA: Jawel, wel wat, maar ik heb eigenlijk meer weggegooid wat mij niet beviel en wat ik nog had liggen. Weet je, ik heb een levensgroot probleem. Ik ben nu drieenzestig en ik heb wel twintig of dertig manuscripten voor boeken liggen, in mappen. Sommige zijn bijna helemaal klaar, van andere heb ik stukken, maar er komt niets af. Het is zo gek, hè. Je loopt je hele leven rond en je zegt tegen jezelf: 'Dat zou ik graag schrijven, of dát,' maar door omstandigheden schrijf je altijd andere boeken dan je eigenlijk wou. Je wordt bij voorbeeld uitgenodigd om naar Japan te gaan om de eerste vlucht over de Pool mee te maken, en daar komt dan zo'n serie Rechter Oka-verhalen uit. Je andere werk blijft dan natuurlijk liggen wachten. En je denkt heel lang dat je het leven hebt. Zelfs nog als je vijftig bent dringt het niet tot

Die sado-masochistische inslag van het Christendom is altijd een hele gekke zaak geweest. Daardoor heeft het de wereld in zijn greep gehouden.

je door dat het ooit afgelopen raakt. Dan wordt je zestig en dan denk je: 'Nou wordt het toch wel tijd'. En ineens: hartinfarct. En daarna het gevoel dat er allerlei goud- en diamantmijnen zijn die je niet hebt kunnen aanboren.

JB: Noem eens een paar van die boeken die je almaar niet af maakt.

BA: Dat boek over Vincent van Gogh bij voorbeeld. Dat is al heel lang bijna klaar. Er staan dingen in die ik alleen weet, die nooit eerder zijn gepubliceerd. Ik vond dat ik het niet kon laten uitgeven zolang de ingenieur nog leefde. Ik zou het nu af moeten maken... Verder een reisboek over Japan, Thailand en een over Vietnam en een over De Filipijnen. Daar heb ik al erg veel notities voor gemaakt. Ik wou het schrijven, omdat juist op de Filipijnen het Christendom nog zo agressief is met van die masochistische en sadistische trekken die voor het Christendom typerend zijn geweest. Vergelijk het bij voorbeeld maar met het Boeddhisme. Die sado-masochistische inslag van het Christendom is altijd een hele gekke zaak geweest. Daardoor heeft het Christendom de wereld in zijn greep gehouden. Het Mohammedanisme – dat was ook wel agressief, maar deze agressiviteit smoorde in een soort van weelde. Die haalde er de woestijnkracht uit weg. Maar op de Filipijnen, hè, daar heb ik nog processies meegemaakt waarin de mannen zichzelf geselden tot ik dacht dat ze dood zouden neervallen. En op Goede

Vrijdag heb ik een kruisiging gezien. De gekruisigde, een man die in de gevangenis had gezeten en nu voor zijn zonden wilde boeten, liet zich aan handen en voeten vastnagelen aan een kruis. Het was reeds de derde keer dat hij dit op Goede Vrijdag liet doen, maar dit keer ging het helemaal fout en de volgende dag was hij dood...

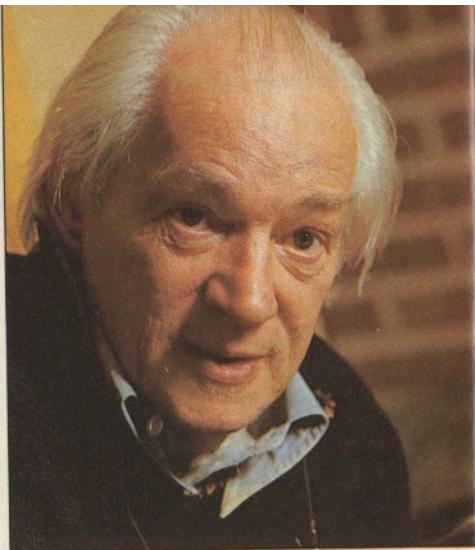
JB: –

BA: Er ligt ook een boek over kruiden en de kruidentuin. Titel: 'Adam en Eva in de kruidentuin'. Bijna af. Daar heb ik echt veel tijd en studie in gestoken. Er waren vroeger kruiden voor de gekste dingen. Als je hard wilde lopen, moest je een bepaald kruid in je schoenen doen; er was een kruid om abortus te plegen en nou ja, er was niets waar geen kruid voor of tegen gewassen was. Daarom speelden kruiden een belangrijke rol in onze beschaving. Ja, nog een voorbeeld: ik slik nu pillen; die zijn een chemische vertaling van een kruid, een soort klaver. Dat middel hebben ze ontdekt doordat het iemand opviel, dat vee in een omheinde ruimte met veel van die klaver veel vaker een maagbloeding kreeg dan ander vee. Het is dus een middel dat het bloed verdunt, begrijp je? Er waren ook diabolische kruiden waarmee je mensen schade kon berokkenen. De melk van je buurvrouw zuur laten worden, hele oogsten laten mislukken en vloten naar de kelder jagen. Volgens die mensen dan, hè. In de heksenalf zaten een aantal

heksenkruiden verwerkt. Die zogenaamde heksen smeerden zich ermee in, vlak onder handpalm en in hun hals. Het werkte, zou je kunnen zeggen, als een soort L.S.D. Dat deden ze bij het haardvuur waar altijd de bezem stond. Ze werden er rigide van en hallucineerden. En al hallucinerend hadden ze die bezem in het oog. Daar komt hun ervaring en ook het verhaal vandaan dat ze op bezems door de lucht zouden zweven. Volgens het bijgeloof gingen ze naar de heksen-sabbat en copuleerden daar met de duivel. Dat heeft voor de theologen wel een probleem opgeleverd. De duivel is natuurlijk een geest, hè, en de vraag was hoe hij aan sperma kwam. Daar hebben ze dan de theorie op gevonden dat alle sperma dat buiten de vagina van de vrouw terecht kwam, voor de duivel was. Mannen die zich voortijdig terugtrokken, mannen die masturbeerden – dat sperma werd duivelszaad. Mede daardoor was de kerk er zo gebeten op dat sperma niet verloren zou gaan en alleen voor de voortplanting zou worden gebruikt. Ja, je kunt erom lachen, maar onbewust is de hele strijd van de kerk tegen allerlei vormen van geboortenbeperking voor een groot deel daar op gevestigd. Ach, wat is het vroeger toch een toestand geweest. Dertig jaar geleden. Ik weet nog dat de douane, in opdracht van de bisschop, kapotjes in beslag nam die de apotheker van ons dorp in Duitsland had gehaald.

JB: Wat heb je nou de laatste tijd geschreven?

BA: Ik ben druk bezig geweest met Brieven aan mijn Schepper. Maar ik kom er niet uit. Die hele schepping, dat leven, dat zit allemaal zo wonderbaarlijk in elkaar. Ik ben er van overtuigd dat er een scheppend beginsel moet zijn en ik

vond dat het tijd werd voor mij, daarover na te denken. Zo ben ik die brieven gaan schrijven met het vriendelijk verzoek aan mijn Schepper om zich te openbaren. Maar het wordt niks. Ik heb het maar weer weggegooid.

JB: Alles?

BA: Nou, misschien ligt er nog wat. Ik wil wel voor je kijken als je het graag wil... Kijk, hier, dat zijn allemaal manuscripten. Ik zou het eens uit moeten zoeken. Het meeste moet weg. Maar het is zo'n werk. Ik schrijf op alles wat ik bij de hand heb. Schriften en kalenderblaadjes en ouwe brieven. Hee! Dat is nog een hele sonnettenbundel. Die heb ik kort na de oorlog in Bergen aan Zee geschreven.

Het openingsgedicht is een dialoog tussen de zee en het duin, het vrouwelijke en het mannelijke in de Schepping, principen die zich nooit tot een eenheid versmelten kunnen, maar eeuwig in disharmonie blijven, hoe hartstochtelijk ze ook naar de volmaakte harmonie streven.

JB: Mag ik er wat uit publiceren?

BA: Als je er maar bij zegt, dat ik er geen oordeel over heb. Je weet eenvoudig niet wanneer een gedicht van mij goed genoeg is om gepubliceerd te worden.

DE ZEE EN HET DUIN

De Zee:

Altijd wil ik in uw armen wezen,
'k werp mij op mijn borsten aan uw voet.

Het Duin:

Duizendvoudig zijn mijn klamme vreten,
dat gij mij in u teloor gaan doet.

De Zee:

Lieveling ik zal u nergens deren,
'k kus u enkel van uw zool tot kruin.

Het Duin:

'k Heb sinds eeuwen opdracht u te weren,
van mijzelve weg, van duin tot duin.

De Zee:

Zal dan nimmer 't gouden utr genaken,
dat wij één zijn in gezworen trouw?

Het Duin:

Nimmer kunt gij aan mijn wezen raken,
dat in uw omhelzing sterven zou.

De Zee:

Toe dan. Voor één nacht, één enkle sponde.

Het Duin:

Neen, ik ging voorgoed aan u ten gronde.

De Zee:

Lieveling, dan kniel ik voor uw steilte
en verga voorgoed in schuim en ijle.

JB: Hier, deze Bertus, dit is mooi.

BA: O ja, ook een kladje. Ik heb geprobeerd, daarin uit te drukken dat de honger van de Derde Wereld en het besef daarvan in de rijke landen zover uit elkaar liggen, dat de Emmaüsangers van weleer, naar vandaag overgebracht, Jezus, die zich identificeert met de hongerigen van de derde wereld, zouden zien als een bedelaar die kruimels steelt.

EMMAUSGANGERS 1978

(gezien door een hedendaags doorgeefluik)

Er huilt een kind van de honger;
morgen reeds zal het dood zijn.
Dat is al lang geen nieuws meer,
ook niet voor Emmaüsangers
1978.

Zie, daar slaan zij een kruis,
buigen zich over de dis,
grijpen een stuk van het lam,
dopen het brood in de saus,
lessen hun dorst met landwijn;

Eten gulzig en goed,
leunen nu achterover.
Kleofas veegt afwezig
kruimels bijeen op de dis.

Plotseling staat Hij daar,
mager tot op het been,
het skelet van een duifje.

Vaalgrijs zijn vingers sluipen,
– uitgehonderde muizen –
over de tafel.

Roep nu: 'blijf bij ons Heer!'
Maar reeds is Hij verdwenen,
– trillende klauw vol kruimels –
als een dief in de nacht.

...poëzie maak je met zijn tweeën. De dichter en de lezer. Als dichter wéét je vaak niet wat je doet.

JB: Hier, allemaal blaadjes van een dagkalender. Met hele korte versjes. Weet je deze nog:

*God is groot
ik klein
maar verlaat bij?
ik wel.*

BA: Nee, dat kende ik niet meer. Gek, hè, nou zie je het eens. Toen ik het weer las, vond ik er niks aan. Maar toen je het zei, klonk het goed. En dat bedoel ik nou altijd: poëzie maak je met zijn tweeën. De dichter en de lezer. Als dichter wéét je vaak niet wat je doet. Dat is ook zo moeilijk met de vragen van schoolkinderen die scripties over mij moeten schrijven. Afgezien van het feit dat ik echt onmogelijk al die brieven kan beantwoorden – ik wéét het vaak ook niet. Zeg, één briefje heb ik altijd bewaard. In een gebedenboekje dat ik met Piet Worm heb gemaakt, heb ik als laatste regeltjes geschreven: 'Kinderen bidt ook eens braafjes, voor Pieter Worm en Bertus Aafjes'. Ik heb daarna een briefje gekregen van een klein jongetje dat schreef dat hij elke avond deed wat achterin het boekje stond. Dat vond ik zo geweldig, hè. Ik heb het altijd meegenomen als ik een vliegreis ging maken. Ik had het idee: als ik dat nou maar bij mij heb, kan er helemaal niets

verkeerd gaan.

JB: Dit vers, Bertus, wat was daarvoor je inspiratie?

Dit voorjaar
is afgrijselijk:
geen crocusjes in de tuin,
maar de kleine naakte lichamen
van zeer ongebornen kinderen.

Aan de kersenbomen bewegen
de witte gestorven monden
van ontelbare ouden van dagen.

BA: Die zogenaamde 'schone' bom.

JB: Van wanneer is dit?

WANDELEND OVER DE MELKWEG

Toen ik voor het eerst over de Melkweg liep,
zeven jaar oud, maar met stevige benen,
zag ik door de kieren en gaten
neer in de gapende afgrond
en daarin de verlichte aardbol
(de schemerlamp
in de slaapkamer van God,
de sombere miljonair).

De kustlijn van Noord Amerika was
aangevreten
door de stinkende adem van de hangman,
de lyncher, de spierwitte blanke
en de kustlijn van Zuid Amerika
brokkelde af van de honger
onder de tandeloze mond der paupers.

Loop ik nu over de Melkweg,
tussen tien en twaalf, voor het slapen
gaan –

ik zie niet anders:
de hangman, de honger
vieren hun zoveelste lustrum
met zilveren raketten
gericht op de Melkweg.

En China inmiddels
leest het rode boekje
en vuurt het eerst
met een raket niet groter
dan de navel van Boeddha.

BA: Dat weet ik nog. Dat heb ik geschreven toen ik in de krant had gelezen dat China een atoombom had ontwikkeld. Ik heb honderden van die dingen gemaakt, allemaal kladjes. Soms bewaarde ik er een, min of meer toevallig.

JB: Waar is de rest hiervan?

Op een racefiets licht als de borstveer van
een duif
rijdt de oude meester door het gouden
avondlandschap;
Kleuters voor de boerenhoeve wuiven
hem na: opa.
Wrevelig fronsst zijn ziel zich:
een vredige waterspiegel wreed
gebroken door de sprong van een
kikvors.
Een luidwindend paard kijkt de meester
na
met de sierlijkheid van een zwaan en ook
vol begrip,
maar de koeien staren ongelovig naar
het witte haar –

BA: Weg, denk ik. Of misschien hier
nog ergens tussen. Het meeste is weg.
En dit moet ik ook opruimen. Het is te

riskant als ik het niet doe. Je hebt kans
dat er anders allerlei dingen na mijn dood
worden gepubliceerd die niet goed waren.

JB: Hoeveel gedichtenbundels heb je geschreven die niet zijn gepubliceerd?

BA: Zes, denk ik, die hier nog ergens
liggen. En dan nog twee die ik zeker
kwijt ben.

Een heb ik er in de trein laten liggen, in
het bagagenet.

JB: Dit losse velletje, komt dat ook
uit een bundel? Het is tenminste al ooit
getypt.

UIT SCHUIM

Uit schuim van kant gerezen
als Venus uit de zee –
schuim moet er altijd wezen
om op te gaan tot deze
vleselijke idee.

Ik heb haar niet besprongen
in haar onthulde naakt;
ik heb haar eerst bezongen
met al de bokkesprongen
waaruit ik ben gemaakt.

Ik heb haar niet genomen
en als een ram bestormd,
maar eerst met al mijn dromen,
voor ik haar heb genomen,
tot wat zij is gevormd.

Uit schuim van kant gerezen
streel ik haar langzaam om
tot wat zij is in wezen
en dat is dan bij deze:
O lieveling – ik kom.

BA: Ja, uit 'Deus sive Natura'. 't Is
erotische poëzie. Die heb ik geschreven
om te trachten te bewijzen dat je ook

pornografie kunt schrijven zonder te vervallen tot de zouteloze kleutertaal van de sexblaadjes.

JB: Maar je geeft hem niet uit?

BA: Waarschijnlijk niet, evenmin als die andere bundels. Voor mij konden ze de toets van de zelfkritiek toch niet verdragen. Soms vind ik dat hun taal tot het verleden behoort. Soms zie ik de zin ervan niet in, een en ander nog te publiceren. Of ik durf het gewoon niet. Angst – ik weet zelf niet waarvoor.

JB: Geld?

BA: Met verzen? Ik heb met schrijven alleen mijn brood kunnen verdienen, eigenlijk nooit echt beleg. Het is vreemd. Poes en ik hebben nog steeds geen geld, niet echt. Maar we hebben nu dit huisje. Daar zijn we verschrikkelijk blij mee. Maar voor Terre des Hommes wij kapitalen bij elkaar. Dat is die organisatie om kinderen in de Derde Wereld te redden. Voor vierhonderdvijftig gulden kun je een kind uit de totale ellende halen en een jaar lang ook houden. Poes en ik hebben er indertijd die t.v.-uitzending voor gemaakt. Het resultaat was geweldig. Mensen zijn echt wel goed. Eén meneer belde mij op. Hij had pas een dochtertje verloren. Als gedachtenis aan haar gaf hij veertigduizend gulden voor een kindertehuis dat haar naam zou dragen. Een dag later maakte hij er tachtigduizend gulden van. Ik ben zo geweldig blij met al dat geld, hè. Ik heb gezworen dat ik geen druppel alcohol meer drink voordat ik tienduizend kinderen heb ondergebracht. En als Poes en ik nu zelf een beetje geld bij elkaar hebben, steken we dat ook in Terre des Hommes. Dat is waar ook: er komt wel gauw een boek met kinderversjes van mij uit. Dat levert dan weer wat op.

Ik wil ook nog wel graag een boekje afmaken met aforismen van mij, daar ben ik al mijn leven lang mee bezig. 'Dichters liegen de waarheid' moet dat heten.

JB: In de map zitten ook prachtige dingen. Het zou toch ontzettend jammer zijn als je die weggooide.

BA: Je moet niet vergeten poëzie heeft twee kanten, goede poëzie. Aan de ene kant moet die in de avant-garde lopen. Daar begint het mee, de poëzie wijzigt de gevoelswereld, de uitdrukkingswereld, het ethisch besef ook. *De Mei* was indertijd een revolutie, een revolutie naar het goede van de aarde. Mijn *Voetreis* was avant-garde, een aanval op de erfzonde. Alle nieuwe poëzie heeft dat. Elke dichter begint een aanval, al is het maar een eenmansoorlog. Vaak begint het ook met één zo'n man, maar dan plotseling merkt die dat er misschien dertig of veertig bezig zijn. En dan heb je een richting – de Tachtigers of De Vijftigers. Maar dat tweede element – dat staat helemaal los van de tendenzen, want als poëzie het alleen maar van die aanval moest hebben, dan was die na vijftientwintig jaar geen cent meer waard. Dan heeft de maatschappij zich aangepast. Dan moet er een element van overblijven: de schoonheid. Zoals *de Mei* van Gorter. Dat was ook een aanval maar vijftientwintig jaar later besepte niemand meer wat die aanval inhield; het werd niet meer gevoeld, meegevoeld, het is nu gewoon prachtige poëzie zonder meer.

JB: Iets heel anders, die scheppingsdrift van jou, is die niet het gevolg van een verteringsproces? Je werk heeft op mij altijd de indruk gemaakt, dat de wereld zó overstelpend bij je binnen komt dat je het niet allemaal kunt bevatten. Daarom moet je het verteren en in ge-

stilleerde vorm weergeven.

BA: Ik geloof, dat dat een bijzonder goeie theorie is. Ik denk dat je gelijk hebt met dat verteringsproces. Want dat is natuurlijk ergens steeds weer het probleem. Het is de grootsheid van het heelal die ik kwijt wil in de begrijpbaarheid van een gedicht of van een expressie, pogingen om het ongelooflijke te achterhalen. Maar wie kan het uitleggen. En het geldt op zoveel terreinen. Als je in plaats van een gedicht liefde zet, zit je met hetzelfde probleem. 't Is moeilijk... Heel moeilijk. De waarheid over jezelf. Ik weet vaak eenvoudig niet wie ik ben

als mens. Ik zal proberen, het zo uit te leggen. Als ik hier nou zat op jouw plaats en ik was eenentwintig jaar en ik zou zitten praten met de Bertus Aafjes van nu. Dan zouden wij elkaar helemaal niet begrijpen. De oude Bertus Aafjes zou bij voorbeeld het woord abortus heel gewoon in de mond nemen, maar de jonge Aafjes zou daarbij letterlijk verbleken... Wat ik je zei, hè, van dat hartinfarct. Toen ik daar lag, dacht ik: dit is het einde. En ik dacht ook: ik accepteer dit. Maar ik werd beter! Een godsgeschenk. Sindsdien speel ik, om het zo maar eens te zeggen in blessure-tijd. Telkens en

Je werk wordt je grafzerk. Die gaat op je drukken. Als je je teksten terug leest, dan weet je: dat heb je verleefd.

telkens denk ik: Waar maak je je nou toch druk over? Wat zou je nou nog? Ik zie aan een kant wel wat ik allemaal nog zou kunnen doen, wat ik misschien nog moet doen, maar tegelijkertijd vraag ik mij af: maar waarom?

JB: Heb je niet de neiging gekregen, je eigen werk te herlezen?

BA: Herlezen? Nee! Dat is de grootste straf die ik mijzelf kan aandoen. Soms móet ik wel drukproeven corrigeren voor herdrukken. Heel af en toe denk ik dan wel: 'Hee! Dat was wel goed gezegd'. Maar meestal weet ik niet hoe ik mij er tegenover moet opstellen. Het is alsof je na heel veel jaren een meisje tegenkomt op wie je verliefd bent geweest. Dan weet je ook niet goed wat je moet zeggen en zelfs voelen. Wat ik heb geschreven, dat ben ik kwijt. Die theorie van jou, dus, hè. Hier, dat tekstje dat je net uit die map viste, als jij me dat niet had voorgelezen, had ik geen ogenblik gedacht dat ik dat zelf had geschreven. Ik kan het nu eigenlijk nog steeds niet geloven, maar ja – het is mijn handschrift. Weet je wat ook zo gek is? Je werk wordt je grafzerk. Die gaat op je drukken. Als je je teksten terug leest, dan weet je: *dat heb je verleefd*. Dat is dan gewoon een griezelige gedachte. Ik word er ook niet graag aan herinnerd. Zo'n interview als dit nu, ik hou er niet meer van. Ik doe het echt liever niet, maar we zijn nu al zolang vrienden, dat ik geen nee kon zeggen. Maar over mijn werk praten, dat hoeft

niet meer zo. Eigenlijk vind ik alleen mijn kinderen goede gedichten.

JB: –

BA: Echte poëzie werd eigenlijk alleen in de middeleeuwen gemaakt, en die poëzie was anoniem. Als ik Middelnederlandse gedichten lees, bij voorbeeld 'Egidius, waer bestu bleven', dan denk ik: 'Daar geef ik die hele Aafjes voor cadeau'.

JB: Je hebt lang geleden in een interview eens gezegd, dat je schreef om twee redenen. De eerste was eierzucht, de tweede om de dood te overwinnen.

BA: Eierzucht. Heb ik dat gezegd? Ja, dat neem ik dan aan. Ik heb er de laatste tijd wel over nagedacht. Het is eigenlijk omineus, hè, en ik weet niet of het wel klopt. Als jongeling wil je dat wat je schrijft, ook gelezen wordt. Maar is dat nou synoniem met eierzucht? Ik denk eigenlijk veel meer in de categorie van het Nieuwe Testament: talenten die je niet in de grond mag stoppen, maar die je moet verdubbelen of vermeervoudigen. En als ik daar nou over nadenk, terug denk, dan geloof ik toch dat ik teveel in de grond heb gestopt. Ja, als ik mijn eigen rechter zou zijn, als ik dood ben, dan geloof ik dat dat de conclusie zou zijn. Bertus Aafjes zou er niet gemakkelijk afkomen als ik God was.

Voor wie geïnteresseerd is: het gironummer van Terre des Hommes is 64.69.00.

In dit nummer van

BOEK MAGAZINE

nemen Nederlanders en Nederlandse boeken
een belangrijke plaats in:

BERTUS AAFJES

Boek Magazine interviewde de nu 64-jarige schrijver/dichter, die zo begaan is met het lot van de kinderen in de Derde Wereld. Daarover vertelt hij, én over zijn leven met de literatuur. Bovendien stond hij aan *Boek Magazine* enige nog niet eerder gepubliceerde gedichten af.

JAN CREMER'S LOGBOEK

Teruggekeerd van zijn vele reizen naar alle windstreken van de wereld, koos Jan Cremer voor *Boek Magazine* fragmenten uit zijn nieuwe boek, en zocht hij beeldmateriaal uit zijn eigen archief. Zo zijn wij medegetuigen van een avontuurlijk bestaan.

MATHIEU SMEDTS

De oud-hoofdredakteur van het uit het verzet voortgekomen blad *Vrij Nederland* heeft zijn herinneringen aan oorlog en illegaliteit opgetekend in *Waarheid en leugen in het verzet*. Uit dit boek koos *Boek Magazine* een fragment waarin op ontnuchterende wijze wordt afgerekend met een stuk misplaatste heldenverering.

CORNELIS JETSES

staat centraal in het artikel gebaseerd op *De wereld van Cornelis Jetses* en *Toen je nog op straat kon spelen*, een nieuw boek met prenten van de illustrator aan wiens werk zoveel Nederlanders goede herinneringen bewaren. Een weemoedige terugblik op de wereld van Ot en Sien, de schoolplaten en het leesplankje.

Verder in dit nummer:

Grigorij Nowitsj, alias Raspoetin

Het levensverhaal van deze intrigerende figuur verteld door zijn dochter Maria.

Wilde vogels uit de gehele wereld

Prachtige kleurenfoto's uit het Audubon Society boek.

Symbolen van het mysterie

Een fraai geïllustreerd boek over scheppingsverhalen, religie, riten, taboes, de ziel en het zoeken naar het waarom van het menselijk bestaan.